

ПРОСТОРОВІ ЕФЕКТИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ*Намонюк В.Є.,*

к.е.н., доц., КНУ ім. Т.Шевченка

Останніми роками поновлюється інтерес до дослідження взаємозалежності вільної торгівлі та нерівномірності розподілу економічної активності в просторі. Це є результатом збільшення кількості країн, які поступово залучаються до нових або існуючих угод про вільну торгівлю, що має наслідки не лише для нових членів, але й для діючих. Яскравим прикладом сказаного є розширення ЄС 2004 р., яке приєднало 10 країн ЦСЄ до внутрішнього ринку ЄС, перемістивши економічний центр тяжіння Європи на схід. Крім того, процеси глобалізації продовжують скорочувати торговельні фрикції: транспортні витрати та торгові витрати, не пов'язані з транспортом. Такі тенденції до торговельної доступності країн створюють помітні зміни не тільки між країнами, але також і, що більш важливо, в межах країн; тобто у внутрішній структурі просторового розташування економічної діяльності в країнах, що є учасниками вільної торгівлі. Результати емпіричних досліджень свідчать про те, що процес лібералізації торгівлі передбачає різну вигоду в залежності від рівня просторового аналізу: *між країнами*, внаслідок чого відбувається перерозподіл економічної активності на міжнародному рівні, та *в межах країн*, що призводить до додаткової та одночасної реконфігурації на регіональному рівні.

Окремо ці два питання аналізуються в межах двох комплементарних наборів моделей. З одного боку, моделювання ефекту відкритої торгівлі між країнами спирається на аналітичні основи «нової теорії торгівлі». З іншого боку, оцінка просторових наслідків падіння транспортних витрат в межах країн ґрунтується на «новій економічній географії», яка традиційно аналізувала, як транспортні витрати визначають розподіл фірм та робочої сили на регіональному рівні для випадку закритої економіки.

Дослідження ж впливу відкритості торгівлі на регіональний галузевий перерозподіл, в залежності від того, як враховується просторовий аспект цього питання, можна розділити на три групи: Перша група об'єднує дві країни та три регіони в однорідному просторі. У цих моделях два регіони належать до тієї ж країни, а третій – до решти світу. Друга група розглядає моделі з двох країн та чотирьох регіонів, де кожна країна складається з двох регіонів. В третій групі використовують дві або три країни та багаторегіональні моделі з неоднорідним простором.

У цілому, ці дослідження мають результатом те, що усунення національних бар'єрів підвищує конкурентний тиск в національних економіках, зробивши найбільш віддалені локації більш привабливими для появи нових конкурентів.